

Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset

Loppuraportti

Tiivistelmä

Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset. Loppuraportti. Helsinki 2001. 52 s. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, ISSN 1236-2115; 2001:10) ISBN 952-00-1024-6

Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon voimavarat vähenivät 1990-luvulla huomattavasti. Samanaikaisesti ympäristöterveydenhuollon tehtävät kuitenkin lisääntyivät ja muuttuivat muun muassa Suomen EU-jäsenyyden myötä. Tämä vaikutti ympäristöterveydenhuollon valvonnan tasoon ja vaikeutti lainsäädännön toimeenpanoa kunnissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan osasto käynnisti 1.1.2000 hankkeen kunnallisen ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytyksien parantamiseksi. Hanketta valvovaan työryhmään kutsuttiin ympäristöterveydenhuollon eri hallinnonalojen edustajia.

Työryhmä valmisteli kansanterveyslain ja ympäristöterveydenhuollon muiden lakien kuntien välistä yhteistoimintaa koskevia lakimuutoksia. Muutosten tavoitteena oli lisätä kuntien välisen yhteistoiminnan mahdollisuuksia ympäristöterveydenhuollossa. Terveysuojelulain osalta työryhmä valmisteli myös valvonnan maksullisuuden laajentamista ja ulkopuolisten asiantuntijoiden käytön selkeyttämistä koskevia lakimuutoksia. Lisäksi työryhmä laati yhteistoimintasuojelmalle ja käytännön ohjeistusta yhteistyön kehittämistä varten kunnissa.

Asiasanat: ympäristöterveydenhuolto, kunnat, maksut, asiantuntijat

Sammandrag

Miljö- och hälsoskyddets verksamhetsförutsättningar. Slutrapport. Helsingfors 2001. 52 s. (Social och hälsovårdsministeriets rapporter, ISSN 1236-2115; 2001:10) ISBN 952-00-1024-6

Resurserna för det kommunala miljö- och hälsoskyddet minskade betydligt på 1990-talet. Samtidigt ökade och förändrades dock uppgifterna inom miljö- och hälsoskyddet bland annat på grund av Finlands EU-medlemskap. Detta påverkade nivån på övervakningen inom miljö- och hälsoskyddet och försvärade verkställigheten av lagstiftningen i kommunerna.

Social- och hälsovårdsministeriets avdelning för förebyggande social- och hälsovårdspolitik startade 1.1.2000 ett projekt för att förbättra verksamhetsförutsättningarna för det kommunala miljö- och hälsoskyddet. Till arbetsgruppen som övervakar projektet kallades representanter för olika förvaltningsområden inom miljö- och hälsoskyddet.

Arbetsgruppen beredde ändringar i folkhälsolagen och vissa andra lagar gällande miljö- och hälsoskydd beträffande samarbete mellan kommunerna. Syftet med ändringarna var att öka förutsättningarna för samarbete mellan kommunerna när det gäller miljö- och hälsoskyddet. Beträffande hälsoskyddslagen beredde arbetsgruppen även lagändringar angående utvidgande av den avgiftsbelagda övervakningen och klarläggande av användningen av utomstående sakkunniga. Dessutom utarbetade arbetsgruppen samarbetsavtalsmodeller och anvisningar om hur samarbetet skall genomföras i praktiken.

Nyckelord: miljö- och hälsoskydd, kommuner, avgifter, experter

Summary

Prerequisites for environmental health care, final report. Helsinki 2001. 52 p. (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health, ISSN 1236-2115; 2001:10) ISBN 952-00-1024-6

The resources of municipal environmental health care diminished considerably during the 1990s. At the same time the tasks of environmental health care increased and changed with among other things Finland's EU membership. This affected the level of supervision of environmental health care and made the implementation of legislation difficult in municipalities.

The Department for Promotion of Welfare and Health of the Ministry of Social Affairs and Health started a project to improve the prerequisites for municipal environmental health on January 1, 2000. Representatives of the different administrative sectors of environmental health care were invited to take part in the working group responsible for the supervision of the project.

The working group prepared amendments concerning co-operation between municipalities according the Act on Primary Health Care and other environmental health care acts. The aim of the amendments was to increase the possibility of co-operation between municipalities in environmental health care. For the part of the Health Protection Act, the working group also prepared amendments concerning the expansion of supervision subject to fees and clarification of the use of external experts. In addition to this the working group drew up models for agreements on co-operation as well as practical directions for the development of co-operation in municipalities.

Key words: environmental health care, municipalities, fees, experts

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	2
Sammandrag	3
Summary	4
1 HANKKEEN TAUSTA	7
1.1 Resurssien väheneminen	7
1.2 Tehtävien muuttuminen ja lisääntyminen	8
1.3 Voimavarojen vähentymisen ja samanaikaisen tehtävien lisääntymisen sekä muuttumisen aiheuttamat ongelmat	9
1.4 Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma	10
2 HANKKEEN KÄYNNISTÄMINEN	11
3 HANKKEEN TOTEUTUS JA TAVOITTEET	12
Ympäristöterveydenhuollon rahoitus	13
Kuntien välinen yhteistoiminta sekä valtion ja kuntien välinen työnjako	13
Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö valvonnassa	13
Yksilöidyt tavoitteet	14
4 ENNEN 1.9.2001 VOIMASSA OLLEET YHTEISTOIMINTAA KOSKEVAT SÄÄDÖKSET	15
4.1 Kuntalaki	15
4.2 Kansanterveyslaki	16
4.3 Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö	16
4.4 Yhteistoiminnan muodot	17
4.4.1 Ympäristöterveydenhuollon yhteinen toimielin	17
4.4.2 Ympäristöterveydenhuollon kuntayhtymä	17
4.4.3 Viranomaistehtävien hoito kuntien väliseen sopimukseen perustuen	18

5	TYÖRYHMÄN LAKIMUUTOSEHDOTUKSET	21
5.1	Kuntien välinen yhteistoiminta	21
5.2	Terveydensuojelulain mukainen valvonnan maksullisuus	22
5.3	Terveydensuojelulain mukainen ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö	22
6	SOPIMUSMALLIT	24
6.1	Sopimus viranomaistehtävien hoitamisesta kuntien välisenä yhteistyönä	24
6.1.1	Lähtökohta	24
6.1.2	Yhteistoimintasopimuksen osat	25
	Sopijaosapuolet	25
	Viranhaltijoiden toimivalta	25
	Valvontamaksut	25
	Viranhaltijoiden toimipisteet	25
	Sopimuksen tulkinta	25
	Vahingonkorvaus	26
	Sopimukseen sisältyvät tehtävät	26
	Viranhaltijoiden erikoistuminen	26
	Yhteistoiminnan valvonta	26
	Kustannusten jako	27
	Huomioita kustannusten jaosta erilaisissa tilanteissa:	28
6.2	Sopimusmalli	28
7	NÄKÖKOHTIA YHTEISTOIMINNAN TOTEUTTAMISESTA	29
7.1	Yhteistoiminnan perusedellytykset	29
7.2	Yhteistoiminnan suunnittelu	30
	Kustannusten jako	30
	Valvontakohteiden määrä ja laatu	30
	Viranhaltijoiden erikoistumisen tarve, mahdollisuudet ja laajuus	31
	Yhteistoiminnan käytännön ongelmia, etuja ja haittoja	31
	Muu yhteistoiminta	32
7.3	Yhteistoiminnan käytännön toteutus	32
8	KOULUTUS	34
	LIITE 1	35
	LIITE 2	43

1 HANKKEEN TAUSTA

1.1 Resurssien väheneminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän osittaisen lakkauttamisen (1992) jälkeistä kunnallisen ympäristöterveydenhuollon voimavarojen kehitystä on selvitetty kahdessa yhteydessä. Sosiaali- ja terveysministeriö teetti vuonna 1997 kunnallisen ympäristöterveydenhuollon voimavaroja ja niiden käyttöä vuonna 1996 koskeneen selvityksen, joka julkaistiin vuonna 1999 (STM selvityksiä 1999:7). Ympäristöterveydenhuollon voimavarojen kehitystä vuosina 1992–1999 selvitettiin myös ympäristöterveysvalvonnan kehittämiseen suunnatussa projektissa Oulun läänin eteläosassa (Yterva-projekti). Selvityksen tulokset on kirjattu projektiin vuonna 1999 julkaistuu loppuraporttiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan terveystarkastajien terveysvalvontaan koko Suomessa käyttämä työpanos vuonna 1996 vastaa noin 429 henkilötyövuotta. Vuoden 1988–1993 valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon 5-vuotissuunnitelman perustelumuistion mukaan vuonna 1988 terveystarkastajia oli 613 ja heidän määräänsä oli tarkoitus nostaa 633:n vuoteen 1993 mennessä. Vuoteen 1988 verrattuna terveystarkastajien määrä on kuitenkin vähentynyt 30 % ja vuodelle 1993 suunniteltuun määrään verrattuna 32 %. Selvityksessä pyydettiin ympäristöterveydenhuollossa toimivia viranhaltijoita esittämään käsityksensä myös työajan sekä tutkimus- ja laitemäärärahojen lisästarpeesta. Koko maassa arvioitu työajan lisästarve vastaa yhteensä noin 123 henkilötyövuotta. Tutkimus- ja laitemäärärahojen lisästarve koko Suomessa on yli 8 miljoonaa markkaa, josta 75 % tulisi suunnata terveydensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseen ja elintarvikevalvontaan.

Yterva-projektin yhteydessä selvitettiin projektialueella (17 kuntaa) tapahtunut terveystarkastajien ja terveysvalvontaan käytettävissä olevien henkilötyövuosien määrän muutos vuosina 1992–1999. Terveystarkastajien ja terveysvalvontaan käytettävissä olevien henkilötyövuosien määrä alueella oli 16 vuonna 1992. Vuonna 1999 terveystarkastajan nimikkeellä toimivien viranhaltijoiden määrä oli 11,1 ja heidän terveysvalvontaan käytettävissä olevien henkilötyövuosien määrä oli 9,7. Vuosina 1992–1999 terveystarkastajien määrä on vähentynyt 31 % ja heidän terveysvalvontaan käytettävissä olevien henkilötyövuosien määrä 39 %. Tulos on samansuuntainen STM:n selvityksen kanssa. Yterva-alueella terveys-

tarkastajien määrän vähenemiseen ovat vaikuttaneet usein eläkkeelle siirtymisen yhteydessä tapahtunut terveystarkastajien virkojen lakkauttaminen/jäädettäminen. Terveysvalvontaan käytettävissä olevien henkilötyövuosien vähenemiseen ovat lisäksi vaikuttaneet terveystarkastajille siirretyt muut tehtävät (ympäristönsuojelu, kuluttajaneuvonta).

Elintarvikevirasto ja Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos ovat kehittäneet valvonnan tason arvioinnin kriteereitä (Terho Vuorela: Kunnallisen elintarvikevalvonnan tason arviointivälineiden kehittäminen. Elintarvikevirasto ja EELA, 1998) ja arvioineet elintarvikevalvonnan määrällistä tasoa (EELA ja Elintarvikevirasto: Kunnallisen elintarvikevalvonnan riittävyden arviointi 1998, ISBN951-732-119-8). Projekti jatkuu ainakin vuoteen 2002 asti. Kunnista kerättyjen vuoden 1998 tietojen perusteella Suomessa on useita kuntia, joiden elintarvikevalvonnan taso ja henkilöstövoimavarat eivät täytä arviointikriteerien vaatimuksia.

1.2 Tehtävien muuttuminen ja lisääntyminen

Samaan aikaan voimavarojen vähenemisen kanssa kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tehtävät ovat lisääntyneet ja muuttuneet.

Euroopan unioniin liittymisen seurauksena yhteisön lainsäädäntöä sisällytettiin Suomen kansalliseen lainsäädäntöön, mikä aiheutti suuria muutoksia ympäristöterveydenhuollon toimintaan.

Terveydenhoitolain seuraajaksi tuli terveydensuojelulaki (763/1994), joka edeltäjänsä verrattuna on selkeämmin terveydensuojelun puitteet sisältävä laki (puitelaki). Uusi laki aiheutti sen, että lain tulkinta siirtyi suureksi osaksi kuntiin. Tämä on vaatinut kuntien viranomaisilta aikaisempaa enemmän omaa tiedon hankintaa ja lain soveltamisen periaatteiden luomista.

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden tuotantoon erikoistuneiden laitosten hygieenisen tason valvontaan, useiden erillisten lakien sijaan, koottiin laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta (hygienialaki, 1195/1996). Ennen hygienialakia edellä mainittujen laitosten hygieenistä tasoa valvottiin myös terveydenhoitolain nojalla. Uusi hygienialaki on terveydenhoitolakia tältä osin huomattavasti täsmällisempi, kattavampi ja tiukempi. Uuden lain omaksuminen on aiheuttanut kuntien valvontaviranomaisille huomattavan työmäärän lisääntymisen.

Euroopan yhteisöön liittyminen toi myös tavaroiden vapaan liikkumisen sisämarkkinoilla, mikä merkitsi muun muassa elintarvikkeiden tullitarkastusten poistumista sisämarkkinakaupassa. Uusitun elintarvikelain (361/1995) ja uuden hygienialain nojalla kunnan valvontaviranomaisten tulee valvoa sisämarkkinoilta

kuntaan suoraan tulevien elintarvikkeiden laatua tullin soveltamien periaatteiden mukaisesti.

Myös tuoteturvallisuuslakiin (914/1986), lakiin toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976) sekä kemikaalilakiin (744/1989) on tullut Euroopan yhteisöön liittymisen myötä muutoksia, jotka ovat usein lisänneet kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tehtäviä.

Komission ja neuvoston asetukset (regulations), joita noudatetaan jäsenvaltioissa sellaisenaan ilman kansalliseen lainsäädäntöön sisällyttämistä (implemen-toimista), ovat myös lisänneet kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tehtäviä. Näistä esimerkkeinä ovat mm. luomuvalvonta, kasvien ja hedelmien ulkoisen laadun valvonta, kanamunien valvonta sekä vientitukitarkastukset.

Euroopan yhteisöön liittymisen aiheuttaman lainsäädännön muuttumisen lisäksi kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ovat lisänneet 1990-luvun alussa todetut asuntojen kosteusvaurioista johtuvat homeongelmat. Homeongelmista johtuvat asumisterveysongelmat ovat langenneet pääasiassa kunnallisten terveysvalvontayksiköiden ratkaistavaksi. STM:n ympäristöterveydenhuollon voimavaraselvityksen mukaan asumisterveysvalvonnan osuus terveystarkastajien kokonaistyöajasta oli vuonna 1996 läänistä riippuen keskimäärin 19 – 32 %. Käytetyn suuren työajan tekee merkittäväksi se, että ennen homeongelman ilmaantumista asumisterveyteen käytetty työaika oli vain muutamia prosentteja kokonaistyöajasta.

1.3 Voimavarojen vähentymisen ja samanaikaisen tehtävien lisääntymisen sekä muuttumisen aiheuttamat ongelmat

Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvottavana olevan lainsäädännön kehittyminen ja muiden tehtävien lisääntyminen ovat aiheuttaneet viranhaltijoiden asiantuntemuksen vähenemistä monella ympäristöterveydenhuollon osa-alueella. Viranhaltijoiden työaika kuluu ns. palokuntatehtävissä eli toimitaan siellä, missä tarve kulloinkin on suurin. Ennalta ehkäisevään tarkastustoimintaan ja valvonnan suunnitteluun ei jää aikaa. Työtehtävien priorisointikaan ei aina ole mahdollista, koska paikallista tarkastuskohteiden kokonaisarviointia ei ole ehditty tehdä.

Useissa kunnissa osa ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvista tehtävistä on jätetty tekemättä tai niiden tekeminen on lähes kokonaan laiminlyöty jo usean vuoden ajan. Muutamassa kunnassa on harkittu jopa viranomaistehtävien ostamista yksityiseltä sektorilta.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaresurssien kuntakohtaisten erojen vuoksi lainsäädännön perusvaatimus valvonnan tasapuolisesta kohtelusta ei ole toteutunut.

Kunnallisten valvontaviranomaisten tarve saada uudistuneen lainsäädännön tulkintaohjeita lääninhallituksista, keskusvirastoista ja ministeriöistä on lisääntynyt.

Kuntien taloudellisen ahdingon aiheuttama koulutus- ja tutkimusmäärärahojen puute on myös aiheuttanut ongelmia ympäristöterveydenhuollossa. Viranhaltijoilla ei ole ollut mahdollisuutta täydennyskouluttaa itseään lainsäädännön muuttumisen ja lisääntymisen aiheuttaman tarpeen mukaisesti. Määrärahojen puutteen vuoksi myöskään kaikkia valvonnan edellyttämiä tutkimuksia ei ole pystytty tekemään.

Viime vuosina ruokamyrkytys- ja vesiepidemiat ovat lisääntyneet Suomessa. Ruokamyrkytysten seuranta- ja ilmoitusmenettely (STM:n ohje 1/021/97) muuttui vuonna 1997, mikä on osaltaan vaikuttanut raportoitujen epidemioiden lisääntymiseen. Myös terveysturvallisuuden voimavarojen vähenemisellä ja valvonnan tason heikkenemisellä voi olla merkitystä epidemioiden lisääntymiseen.

Valvonnan voimavarojen väheneminen on myös saattanut heikentää kuluttajien luottamusta elintarvikevalvontaan.

1.4 Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma

Valtioneuvoston päätöksessä "Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000 – 2003" (STM, julkaisu 1999:16) kohdassa 3.1 Hyvinvointia tukeva ympäristö (s. 9 viite 4) esitetään tavoitteeksi kuntien yhteistyön lisäämistä ympäristöterveydenhuollon toimeenpanossa kunnissa. Valvonnan tarvitsemien voimavarojen turvaamiseksi toimintaohjelmassa esitetään myös valvontamaksujen käyttöönottoa ja omavalvontamenettelyjen tehostamista.

2 HANKKEEN KÄYNNISTÄMINEN

Kunnan ympäristöterveydenhuollossa todettujen ongelmien johdosta sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti vuoden 2000 alussa Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset -hankkeen, jonka tarkoituksena oli hakea ratkaisuja kunnan ympäristöterveydenhuollon ongelmiin siltä osin, mikä liittyy ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädännön toimeenpanoon. Näitä erityislakeja ovat terveysuojelulaki (763/1994), elintarvikelaki (361/1995), eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki (1195/1996), tuoteturvallisuuslaki (914/1986) ja eläinlääkintähuoltolaki (685/1990). Hankkeen tavoitteena oli lisäksi toimeenpanna sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmaa koskeva valtioneuvoston päätös.

Jotta ympäristöterveydenhuollon eri osa-alueiden tarpeet tulisivat hankkeessa riittävästi otetuksi huomioon, hanketta valvomaan perustettiin ympäristöterveydenhuollosta vastaavien ministeriöiden (sosiaali- ja terveysministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä kauppa- ja teollisuusministeriö) ja niiden alaisten keskusvirastojen (Elintarvikevirasto, Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos ja Kuluttajavirasto) sekä kuntaliiton edustajista koostuva työryhmä. Sosiaali- ja terveysministeriön hankkeeseen kutumat tahot nimesivät työryhmään seuraavat henkilöt:

Maa- ja metsätalousministeriö	Osastopäällikkö Jaana Husu-Kallio,
Kauppa- ja teollisuusministeriö	Nuorempi hallitussihteeri Anne Haikonen,
Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos	Yliohtaja Esko Uusi-Rauva,
Elintarvikevirasto	Apulaisjohtaja Pirkko Raunemaa,
Kuluttajavirasto	Apulaisjohtaja Päivi Hentunen,
Kuluttajavirasto	Lakimies Kirsti Kotaniemi,
Suomen kuntaliitto	Erityisasiantuntija Matti Laiho,
Suomen kuntaliitto	Neuvotteleva lakimies Jyrki Kivistö,
Sosiaali- ja terveysministeriö	Johtaja Risto Aurola, puheenjohtaja
Sosiaali- ja terveysministeriö	Ylitarkastaja Jari Keinänen, sihteeri

3 HANKKEEN TOTEUTUS JA TAVOITTEET

Ympäristöterveydenhuollon toimintakenttä on laaja ja mahdollisuuksia toiminnan tehostamiseksi voidaan tarkastella useasta näkökulmasta. Työryhmä käsitteli aluksi niitä kehittämistoimenpiteitä, joilla parhaiten voitaisiin vaikuttaa kunnan ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytyksiin. Tätä tarkoitusta varten työryhmä arvioi muun muassa seuraavien seikkojen toteuttamiskelpoisuutta:

1. Ympäristöterveydenhuollon rahoitus
 - mitä vaihtoehtoja valtiolla tai kunnilla itsellään on ympäristöterveydenhuollon rahoituspohjan parantamiseksi?
2. Kuntien välinen yhteistoiminta
 - mitä etuja kuntien välisellä yhteistoiminnalla ja kuntien välisten sopimuksien mahdollistamalla viranhaltijoiden erikoistumisella saavutetaan? ja
 - miten valtion hallinnon osalta voidaan yhteistoimintaa edistää?
3. Kuntien ja valtion välinen työnjako
 - onko ympäristöterveydenhuollossa tehtäviä, jotka olisi mahdollista siirtää kunnilta valtiolle?
4. Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö valvontatyössä
 - onko kunnan valvontaviranomaisen rutiinitehtäviä (näytteenotto ja mittaus) mahdollisuus antaa ulkopuolisten asiantuntijoiden tehtäväksi?
5. Mahdolliset lakimuutokset
 - millaisia lakimuutoksia em. toimenpiteet vaatisivat?

Edellä mainitut kohdat arvioitiin erikseen kussakin hankkeeseen osallistuneessa ministeriössä, keskusvirastossa ja kuntaliitossa. Osapuolien näkemykset kehittämistarpeesta olivat samansuuntaisia. Seuraavassa on lyhyt yhteenveto ministeriöiden, keskusvirastojen ja kuntaliiton näkemyksistä:

Ympäristöterveydenhuollon rahoitus

Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon rahoitukseen katsottiin olevan mahdollista vaikuttaa lähinnä ympäristöterveydenhuollon maksullisuutta yhdenmukaistamalla ja laajentamalla. Tällä hetkellä erityislainsäädännön mukaan maksuja voidaan periä vaihtelevasti näytteenotosta, tutkimuksista sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä. Hygienialain mukaan maksuja on mahdollista periä myös esimerkiksi lihankäsittelylaitosten tarkastuksista. Koko ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädännön maksusäännösten yhdenmukaistamista ja maksujen kohdentamista kattavasti myös tarkastuksiin pidettiin erittäin tärkeänä. Maksullisuuden yhdenmukaistamisprosessia pidettiin kuitenkin niin laajana, että mahdollisuudet valvonnan maksullisuuden laajentamiseksi koskemaan kattavasti myös tarkastustoimintaa päätettiin arvioida vuoden 2001 aikana käynnistettävässä erillisessä yhteishankkeessa. Alustavasti arvioitiin, että maksullisuuden laajentaminen tarkastustoimintaan edellyttää muun muassa valvontaohjelmien ja valvonnan laatujärjestelmien kehittämistä.

Maksullisuuden laajentaminen asunnoissa ja muissa oleskelutiloissa esiintyvien terveyshaittojen selvittämiseksi tarvittaviin terveydensuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin katsottiin kuitenkin mahdolliseksi jo tässä vaiheessa.

Kuntien välinen yhteistoiminta sekä valtion ja kuntien välinen työnjako

Kuntien välisellä yhteistoiminnalla ja ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtämisellä kunnilta valtiolle arvioitiin olevan samantyyppisiä vaikutuksia valvonnan toimintaedellytyksiin. Molemmissa tapauksissa pyritään nykyistä suurempiin toimintayksiköihin, jolloin tehtäviä hoitavilla viranhaltijoilla on mahdollisuus erikoistua suppeammille ympäristöterveydenhuollon osa-alueille, mikä edistää viranhaltijoiden asiantuntemuksen kehittymistä heidän omalla erityisosamisalueellaan. Nykyjärjestelmän pohjalle rakentuva kuntien välinen yhteistoiminta todettiin valtion ja kuntien työnjaon muuttamista paremmaksi vaihtoehdoksi edistämään terveysvalvonnan laatua ja valvontaa.

Tarvetta kuntien väliseen yhteistoimintaan arvioitiin olevan lähes kaikilla ympäristöterveydenhuollon osa-alueilla. Kuntien välillä katsottiin tarkoituksenmukaisemmaksi edistää sellaista viranhaltijoiden erikoistumisen mahdollistavaa yhteistoimintaa, joka perustuu kuntien välisiin sopimuksiin ilman uusien organisaatioiden (yhteinen lautakunta/kuntayhtymä) muodostamista. Muodostettavan yhteistyöalueen laajuus, sen elinkeinorakenne, viranhaltijoiden määrä ja heidän pätevyytensä määrävät viime kädessä kuinka yhteistoimintaa käytännössä toteutetaan ja missä laajuudessa viranhaltijat erikoistuvat valvonnan eri osa-alueille.

Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö valvonnassa

Hygieniä-, elintarvike-, kemikaali- ja tuoteturvallisuuslakien mukaan vain valvontaviranomaisella on oikeus tehdä tarkastuksia ja tutkimuksia sekä ottaa näytteitä.

Tästä johtuen ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttöä näiden lakien mukaisessa valvonnassa pidettiin vaikeana.

Terveydensuojelulain mukaan viranomaisella on kuitenkin mahdollisuus joko itse tehdä tai teettää tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia (45 §). Tämän vuoksi sosiaali- ja terveysministeriö katsoi, että varsinkin asumisterveyteen ja meluongelmiin liittyvän näytteenoton ja mittausten teettäminen ulkopuolisella asiantuntijalla on aiheellista selvittää.

Yksilöidyt tavoitteet

Edellä kuvattujen arviointien perusteella hankkeen työryhmä asetti hankkeelle seuraavat yksilöidyt tavoitteet:

1. Kuntien välisen yhteistoiminnan edistäminen kunnallisessa ympäristöterveydenhuollossa

Keinot:

- kuntienvälistä yhteistoimintaa koskevan lainsäädännön selkeyttäminen (luvut 4 ja 5)
- yhteistoimintasopimusmallien laatiminen (luku 6)
- yhteistoiminnan toteuttamista koskevien näkökohtien kirjaaminen (luku 7)
- koulutuksen järjestäminen (luku 8)

2. Ulkopuolisen asiantuntijoiden käytön selkeyttäminen

Keinot:

- terveydensuojelulain muutokset koskien ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttöä (luku 5)

3. Maksullisuuden laajentaminen

Keinot:

- terveydensuojelulain mukaista maksullisuutta koskevat lakimuutokset (luku 5)

Työryhmä kokoontui hankkeen aikana seitsemän kertaa. Lisäksi työryhmä järjesti toimenpide-ehdotuksista kuulemistilaisuuden kuntien, alan asiantuntijoiden sekä työntekijäjärjestöjen edustajille.

Tähän raporttiin on koottu hankkeen tavoitteena olleet toimenpiteet kunnallisen ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantamiseksi.

4 ENNEN 1.9.2001 VOIMASSA OLLEET YHTEISTOIMINTAA KOSKEVAT SÄÄDÖKSET

Käytännössä kuntien välistä yhteistoimintaa ympäristöterveydenhuollon osalta voidaan tehdä monella tavalla.

Tietyn alueen kuntien viranhaltijat voivat keskenään sopia yhteistyöstä mm. valvontaprojektien, koulutuksen, tiedotuksen ja valvontatoimenpiteiden yhtenäistämisen osalta. Viranhaltijoiden kesken sovittu yhteistoiminta on yleensä varsin löyhää ja perustuu vastavuoroisuuteen eikä se vaadi kuntien kesken tehtäviä sopimuksia.

Kuntien välinen yhteistoiminta, jossa kuntien ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoilla olisi mahdollisuus tehdä tarkastuksia ja päätöksiä usean kunnan alueella, edellyttää kuntien kesken tehtävää sopimusta. Asianmukainen sopimus mahdollistaa edellä mainittujen yhteistyömuotojen lisäksi viranhaltijoiden erikoistumisen eri osaamisalueille.

Sopimukseen perustuvasta kuntien välisestä yhteistoiminnasta on säädetty kuntalaissa, kansanterveyslaissa ja ympäristöterveydenhuollon erityislaissa.

4.1 Kuntalaki

Yleissäännökset kuntien kesken solmittuun sopimukseen perustuvasta kuntien välisestä yhteistoiminnasta ovat kuntalaissa (365/1995). Näitä säännöksiä noudatetaan myös ympäristöterveydenhuollossa niiltä osin, mitkä eivät ole ristiriidassa ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädännön kanssa. Oikeusperiaatteen seurauksena, että erityislakia noudatetaan ensisijaisesti suhteessa yleislakiin.

Kuntien välisen yhteistoiminnan muodosta on säädetty kuntalain 76 §:ssä. Perusajatuksena on, että yhteistoiminnan tulee perustua kuntien väliseen sopimukseen. Puheena olevan pykälän 2 momentin mukaan kunnat voivat sopia,

että tehtävä(t) annetaan toisen kunnan hoidettavaksi yhden tai useamman kunnan puolesta (yhteinen toimielin) tai tehtävän(t) hoitaa kuntayhtymä. Lisäksi kunnat voivat hoitaa yhteistyössä esimerkiksi viranomaistehtäviä sopimukseen perustuen ilman yhteisen toimielimen tai kuntayhtymän perustamista (76.3 §).

4.2 Kansanterveyslaki

Kansanterveyslaissa on myös kuntien välistä yhteistoimintaa määritteleviä säännöksiä, jotka pääosin koskevat koko kansanterveystyön hoitamista. Ympäristöterveydenhuolto on osa kansanterveystyötä, joten yhteistoimintaan liittyvät kansanterveyslain säännökset koskevat myös ympäristöterveydenhuollon tehtäviä. Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu mm. terveydensuojelulain, elintarvikelain, eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain, tuoteturvallisuuslain ja eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien hoito.

Kansanterveyslain 5 §:n 1 momentin mukaan kuntien on huolehdittava kansanterveystyön toimeenpanosta siten, kun siitä tässä laissa säädetään ja määrätään. Lain 5 §:n 2 momentissa kuitenkin säädetään mahdollisuuksista hoitaa tehtäviä kuntien välisenä yhteistyönä. Toisen momentin mukaan kunnat voivat huolehtia kansanterveystyöstä perustamalla tätä tehtävää varten kuntayhtymän. Lisäksi 2 momentissa todetaan, että kunta voi toisen kunnan kanssa sopia siitä, että tämä hoitaa vain osan kansanterveystyön toiminnoista. Tätä voidaan tulkita siten, että ympäristöterveydenhuollon osalta kokonaan tai osittain yhteistoimintaa voidaan tehdä pelkkään yhteistoimintasopimukseen perustuen ilman kuntayhtymän perustamista. Kansanterveyslain mukaan on siis mahdollista, että kunnat tekevät yhteistoimintasopimuksen joko koko ympäristöterveydenhuollon tai vain esimerkiksi terveydensuojelulain osalta.

4.3 Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö

Ympäristöterveydenhuoltoa koskevassa erityislainsäädännössä ei eläinlääkintähuoltolakeja ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettua lakia, jäljempänä hygienia laki, lukuun ottamatta ole ollut säännöksiä kuntien välisestä yhteistoiminnasta. Hygienia lain mukaan kunnan tai kuntayhtymän eläinlääkärille annettu tehtävä on voitu antaa toisen kunnan tai kuntayhtymän eläinlääkärin hoidettavaksi virkavastuulla. Muiden ympäristöterveydenhuoltoa koskevien erityislakien sisältämien tehtävien osalta kuntien välisessä yhteistoiminnassa on noudatettu kuntalain ja kansanterveyslain säännöksiä.

4.4 Yhteistoiminnan muodot

Seuraavassa kuntien välisen yhteistoiminnan muodot esitellään kuntalain määritelmien mukaisesti, mutta samat yhteistoiminnan muodot ovat mahdollisia myös kansanterveyslain ja ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädännön toimeenpanossa.

4.4.1 Ympäristöterveydenhuollon yhteinen toimielin

Kuntien yhteinen toimielin määritellään kuntalain 77 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan, kunnan hoitaessa sopimuksen nojalla tehtävää yhden tai useamman kunnan puolesta, kunnat voivat sopia, että ensiksi mainitun kunnan siihen toimielimeen, joka huolehtii tehtävästä, muut kunnat valitsevat osan jäsenistä.

Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi 6 kunnan ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoitamaan perustetaan yhteen kuntaan (kunta 1) toimielin (esim. terveydensuojelulautakunta), johon muut kunnat nimeävät oman jäsenensä. Myös **kaikki** näiden 6 kunnan ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoitavat viranhaltijat (lähinnä terveystarkastajat ja eläinlääkärit) täytyy siirtää kunnan 1 palkkalistoille ja siten yhteisen toimielimen alaisuuteen. Kuvassa 1 on esitetty eräs malli kuntien yhteisestä ympäristöterveydenhuollon asioita hoitavasta toimielimestä.

4.4.2 Ympäristöterveydenhuollon kuntayhtymä

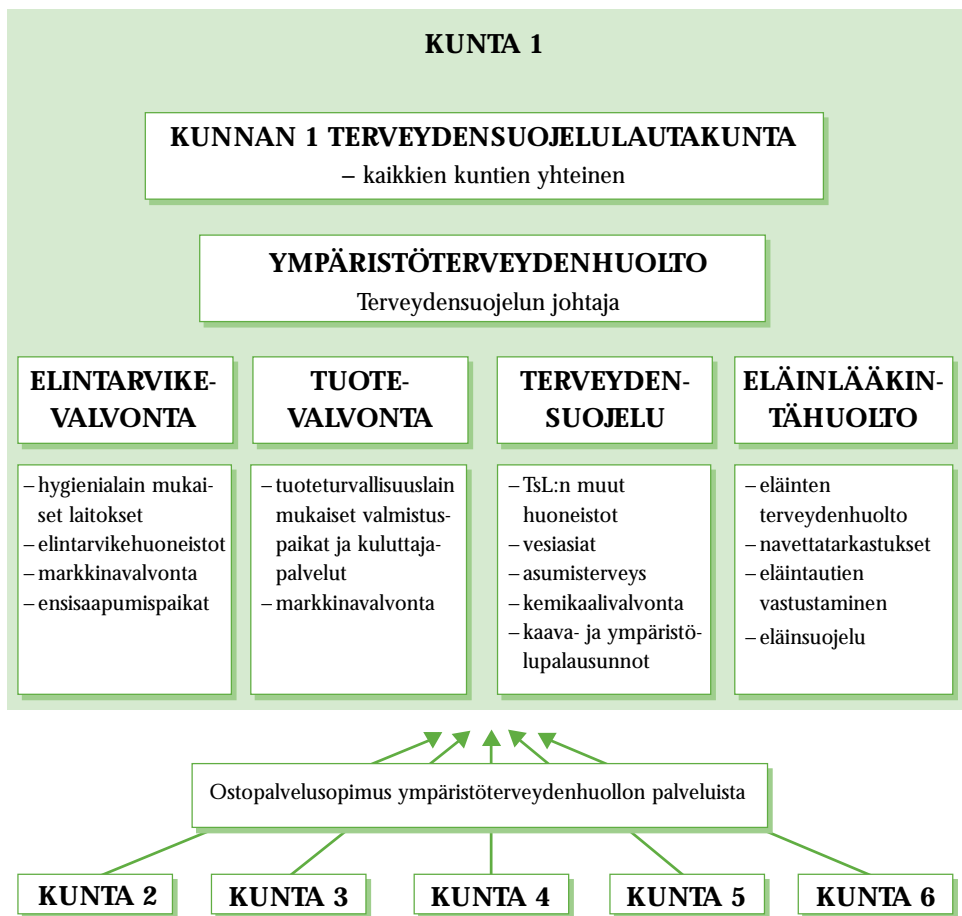
Kuntayhtymä ja sen toiminta määritellään kuntalain 78 – 86 §:ssä. Kuntayhtymä voidaan perustaa kuntalain nojalla kuntien valtuustojen hyväksymällä sopimuksella (perussopimus). Tällä hetkellä kuntien ympäristöterveydenhuollon lakisääteisiä tehtäviä hoitavat kuntayhtymät ovat kansanterveystyön kuntayhtymiä.

Kuntalain 78 §:n 2 momentin mukaan perussopimuksessa on mainittava kuntayhtymän nimi, tehtävät ja kotipaikka. Kolmannessa momentissa luetellaan asiat, joista perussopimuksessa on sovittava.

Lisäksi kuntalain 78 – 86 §:ssä säädetään kuntayhtymän perussopimuksen muuttamisesta, sen oikeuskelpoisuudesta, toimielimistä ja vaalikelpoisuudesta niihin, rahoituksesta, purkautumisesta, pöytäkirjan nähtävänä pitämisestä sekä kuntaa koskevien säännösten soveltamisesta kuntayhtymässä.

Kuntayhtymä on oma organisaatio, jota perustettaessa kaikki kuntayhtymän toimialaan liittyviä tehtäviä hoitavat viranhaltijat jäsenkuntien alueelta siirtyvät perussopimuksessa sovittujen periaatteiden mukaisesti. Koska kuntayhtymä on itsenäinen organisaatio, se vaatii joko omat tai ulkopuolelta ostetut hallintopalvelut.

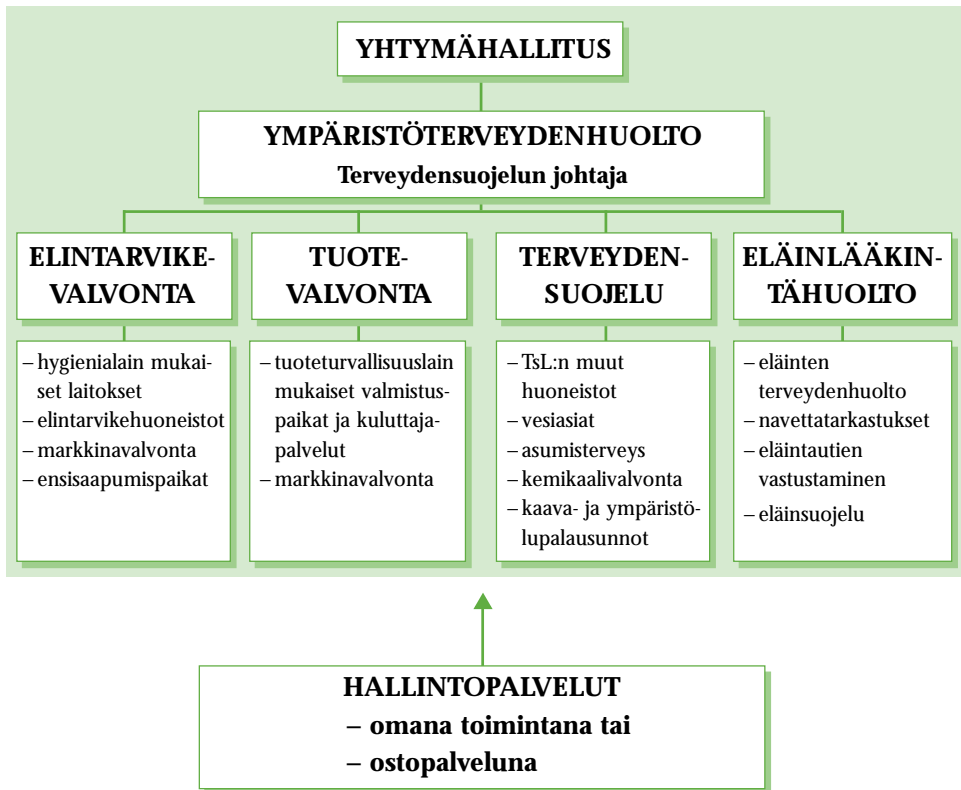
Kuvassa 2 on esitetty eräs ympäristöterveydenhuollon kuntayhtymän organisaatiomalli.

Kuva 1 Yhteisen toimielimen organisaatiokaavio

4.4.3 Viranomaistehtävien hoito kuntien väliseen sopimukseen perustuen

Kuntalain 76 §:n 3 momentin mukaan kuntien kesken voidaan sopia, että kunnalle tai sen viranomaiselle laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, annetaan virkavastuulla toisen kunnan viranhaltijan hoidettavaksi. Tämä tarkoittaa sitä, että viranhaltija on sopimuksen mukaisesti toimivaltainen tekemään sopimuksessa mukana olevien kuntien alueella kaikkia ympäristöterveydenhuollon tehtäviä näytteenotosta päätöksentekoon. Ympäristöterveydenhuollon yksiköt ovat yleensä pieniä ja ympäristöterveydenhuollossa on runsaasti viranomaistehtäviä, joten organisatorisesti keveänä ja toiminnallisesti monipuolisena järjestelmänä viranomaistehtävien hoito kuntien välisenä yhteistoimintana sopimukseen perustuen sopii hyvin ympäristöterveydenhuoltoon.

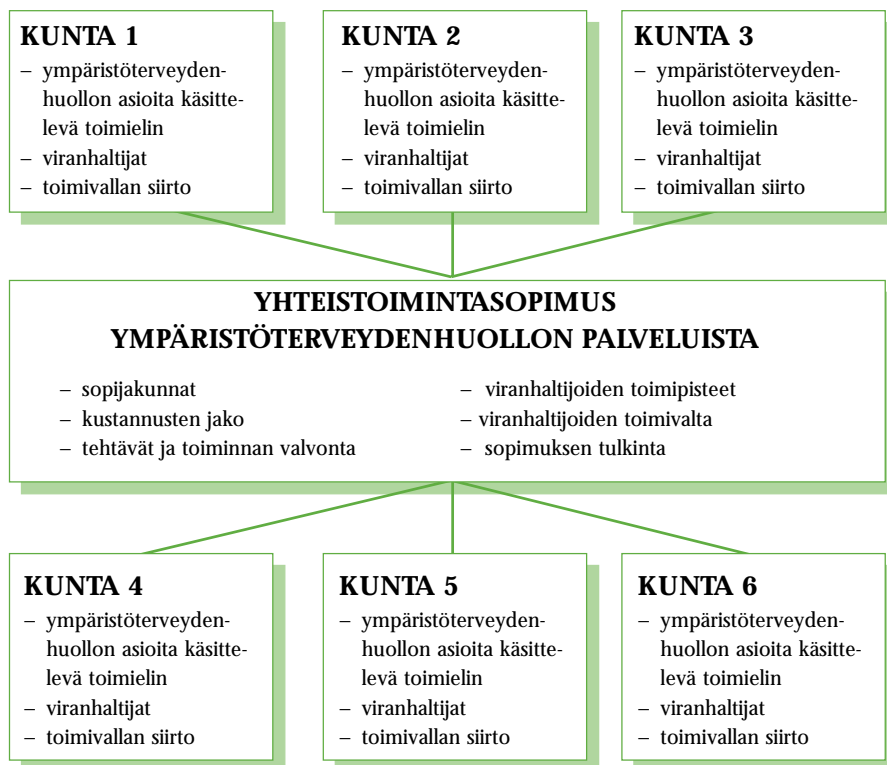

Kuva 2 Ympäristöterveydenhuollon kuntayhtymän organisaatiokaavio

Kuntien väliseen sopimukseen perustuvassa viranomaisyhteistyössä käytännön toiminta on samankaltaista kuin esimerkiksi kuntayhtymässä. Selvimpänä erona kuntayhtymään on se, että pelkkään sopimukseen perustuva yhteistoiminta ei vaadi uuden organisaation muodostamista. Tämä merkitsee sitä, että ympäristöterveydenhuollossa toimivat viranhaltijat jäävät omien kuntiensä palkkistoille. Toisin kuin kuntayhtymän ja yhteisen toimielimen kyseessä ollessa kuntien väliseen sopimukseen perustuvassa viranomaisyhteistoiminnassa jokaisessa sopijakunnassa tulee olla ympäristöterveydenhuollosta vastaava toimielin (lautakunta). Jotta yhteistoiminta sopimuksen jälkeen olisi mahdollisimman sujuvaa, tulisi sopijakuntien ympäristöterveydenhuoltoa koskevat valtuustojen asettamat johtosäännöt sekä toimielinten mahdolliset delegointipäätökset olla mahdollisimman yhdenmukaiset.

Sopimus viranomaistehtävien hoitamisesta kuntien välisenä yhteistoimintana voidaan tehdä koko ympäristöterveydenhuollon osalta tai vain osasta sitä. Sopimus voidaan tehdä siten esimerkiksi vain elintarvikevalvonnan osalta.

Kuvassa 3 on esitetty sopimukseen perustuvan kuntien välisen viranomaisyhteistyön eräs mahdollinen toimintakaavio.

Kuva 3 Kuntien välinen sopimus viranomaisyhteistyöstä ilman uuden organisaation perustamista

5 TYÖRYHMÄN

LAKIMUUTOSEHDOTUKSET

Työryhmä valmisteli kuntien välistä yhteistoimintaa ympäristöterveydenhuollosa sekä terveydensuojelulain mukaista valvonnan maksullisuutta ja ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttöä koskevat lakimuutokset (liite 1). Eduskunta hyväksyi lakimuutokset 19.6.2001 ja ne tulivat voimaan 1.9.2001. Lakimuutosten perustelut löytyvät internetistä esimerkiksi osoitteesta www.finlex.fi (HE 81/2001 vp.).

5.1 Kuntien välinen yhteistoiminta

Kansanterveyslakia ehdotettiin muutettavaksi siten, että lain tarkoittaman kuntayhtymän jäsenkunta voisi päätöksensä mukaisesti hoitaa ympäristöterveydenhuollon tehtävät kansanterveystyön kuntayhtymässä, itse tai yhteistyössä muun kunnan tai kuntayhtymän kanssa. Muutoksen jälkeen kunnalle kuuluvat ympäristöterveydenhuollon tehtävät voitaisiin edelleen hoitaa kansanterveystyön kuntayhtymässä, mutta jäsenkunta voisi päätöksensä mukaisesti hoitaa ne myös yhteistyössä kuntayhtymän ulkopuolisen kunnan tai esimerkiksi alueelle perustetun muun kuntayhtymän kanssa. Kansanterveystyön kuntayhtymän alueella sen jäsenkunnan ympäristöterveydenhuollon tehtävät voitaisiin siten hoitaa muussa kuntayhtymässä tai yhdessä esimerkiksi ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan tehtävien kanssa. Periaatteena edelleen kuitenkin olisi, että ympäristöterveydenhuollon erityislakien mukaiset tehtävät muodostavat kokonaisuuden, joten ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ei voisi jakaa kansanterveystyön kuntayhtymän tai muun kuntayhtymän ja sen jäsenkunnan kesken.

Ympäristöterveydenhuoltoa koskeviin muihin lakeihin (terveydensuojelulaki, elintarvikelaki, tuoteturvallisuuslaki, kemikaalilaki, laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta ja laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi) lisättiin kuntien välistä yhteistoimintaa koskeva säännös, jonka mukaan kunta voisi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa siitä, että kunnalle tai sen viranomaiselle laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viran-

haltijalle, annetaan virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Ehdotetun säännöksen nojalla kunta voisi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa siitä, että kunnan tai kuntayhtymän viranhaltija voisi suorittaa virkavastuulla lain mukaisia tehtäviä kunnan alueella. Tehtävien suorittamisella tarkoitettaisiin edellä mainittujen lakien mukaisten päätösten tekemistä (jos delegoitu viranhaltijalle), päätösten valmistelua sekä muita laissa kunnan viranomaiselle säädettyjä tehtäviä. Viranhaltijalla olisi tällöin se toimivalta, joka hänellä on siinä kunnassa tai kuntayhtymässä, jonka viranhaltija hän varsinaisesti on. Viranhaltijalla olisi siten mahdollisuus toimia myös esimerkiksi toisen sopijapuolen (kunnan tai kuntayhtymän) esittelijänä.

Säännöksen mukaan momentissa tarkoitettu yhteistoiminta olisi mahdollista myös kuntayhtymien kesken, mikäli yhteistoimintaan olisi kuntayhtymien jäsenkuntien suostumus. Suostumus voisi olla esimerkiksi jäsenkunnan valtuuston päätös.

Käytännössä ympäristöterveydenhuollon lakien uusi säännös tarkoittaa sitä, että kaikkien erityislakien osalta voidaan erikseen tehdä kuntien välistä viranomaisyhteistyötä sopimuksiin pohjautuen. Yhteistyön muodot voivat olla edelleen samat kuin edellä luvussa 4.4 kuntalain osalta on esitetty.

5.2 Terveydensuojelulain mukainen valvonnan maksullisuus

Terveydensuojelulain 50 §:ää ehdotettiin muutettavaksi siten, että kunnalla on mahdollisuus terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyn sekä talous- ja uima-allasveden valvonnan lisäksi periä maksu uimarantaveden valvontaan sekä yksittäisestä kaivovedestä tai asunnosta aiheutuvan terveysthaitan selvittämiseen liittyvistä näytteenotosta, mittauksista ja tutkimuksista.

Uimarantavalvonnan osalta maksu peritään toiminnanharjoittajalta ja asunnosta tai kaivovedestä aiheutuvan terveysthaitan selvittämiseen liittyvistä toimenpiteistä kiinteistön tai kaivon omistajalta.

5.3 Terveydensuojelulain mukainen ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö

Terveydensuojelulain 49 §:ään ehdotettiin lisättäväksi säännös, jonka mukaan terveydensuojeluviranomaisen käyttämällä ulkopuolisella asiantuntijalla tulisi olla

tutkimusten ja selvitysten edellyttämä asiantuntemus ja pätevyys. Lisäksi ulkopuolisen asiantuntijan tulisi osoittaa käytettävien tutkimusmenetelmien luotettavuus. Terveydensuojelulain edellyttämä valvonta toimeenpannaan kunnissa usein tutkimuksin ja mittauksin, joille ei ole olemassa sellaisia kansainvälisiä standardeja, joita voitaisiin käyttää esimerkiksi akkreditoinnin pohjana. Ehdotetun uuden säännöksen mukaan terveydensuojelulain mukaista viranomaisvalvontaa varten tutkimuksia ja selvityksiä tekevällä ulkopuolisella asiantuntijalla tulisi kuitenkin olla selvitysten ja tutkimusten edellyttämä asiantuntemus ja pätevyys. Ulkopuolisen asiantuntijan olisi myös osoitettava terveydensuojeluviranomaiselle käytettävien tutkimusmenetelmien luotettavuus. Menetelmän luotettavuuden arvioinnista kunnan terveydensuojeluviranomaisen olisi tehtävä päätös.

6 SOPIMUSMALLIT

6.1 Sopimus viranomaistehtävien hoitamisesta kuntien välisenä yhteistyönä

Kuntayhtymän perustamiseksi tarvittavasta perussopimuksesta ja sen muodosta on säädökset kuntalaissa ja kansanterveyslaissa. Kuntien eri hallintokuntien yhteisiä toimielimiä on Suomessa jo useita, joten sopimusmalleja on saatavissa runsaasti (esim. Mikkelin alue). Sopimukseen perustuva kuntien yhteistoiminta viranomaistehtävien osalta on harvinaista eikä sopimusmalleja ole olemassa. Tästä johtuen seuraavassa esitetään malli vain **viranomaistehtävien hoitamista koskevasta sopimuksesta (myöhemmin yhteistoimintasopimus)**. Sopimusmallissa on otettu huomioon edellä 5 luvussa mainittujen lakimuutosten vaikutukset.

6.1.1 Lähtökohta

Kuntien välistä yhteistoimintaa ympäristöterveydenhuollossa tavoittelevien kuntien lähtökohdat yhteistyölle voivat olla hyvin erilaiset. Muun muassa kuntien erilaiset pinta-alat, asukasluvut, organisaatiot, viranhaltijoiden määrä ja toimenkuvat sekä valvottavien kohteiden määrä ja laatu asettavat yhteistoimintasopimukselle suuria haasteita. Alueesta ja sopimukselle asetettavista tavoitteista johtuen yhteistoimintasopimukset voivat olla erilaisia. Kaikissa yhteistoimintasopimustyypeissä tulee kuitenkin olla kirjattu yhteistoiminnan perusedellytykset varsin yhdenmukaisesti. Näitä sopimuksen perusasioita ovat muun muassa sopijaosapuolet (kunnat/kuntayhtymät), viranhaltijoiden toimivalta, yhteistoiminnan valvonta, vahingonkorvaus, sopimuksen tulkinta ja valvontamaksujen kohdentuminen. Lisäksi sopimukseen tulee kirjata asioita, joilla alueen ja yhteistoiminnan tarpeiden mukaan voidaan muunnella yhteistoiminnan laajuutta (mukaan otettavat lait), viranhaltijoiden erikoistumista, kustannusten jakoa, valvonnan organisointitapaa ja monialaviranhaltijoiden asemaa.

6.1.2 Yhteistoimintasopimuksen osat

Sopijaosapuolet

Sopimuksessa tulee olla aina mainittu, mitkä kunnat ovat mukana sopimuksessa. Jos sopimuksen osapuolena on kuntayhtymä, pitää sopimuksessa olla mainittu tämä kuntayhtymä.

Viranhaltijoiden toimivalta

Yhteistoimintasopimuksen tärkein tehtävä on varmistaa, että kaikilla sopimuskuntien ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoilla on toimivalta kaikkien sopimuskuntien alueella. Tällöin viranhaltijat voivat sopia toimenkuvista, tehtävänjaoista ja erikoistumisesta siten, että sopimuskuntien alueella terveysvalvonta olisi mahdollisimman kattavaa ja laadukasta. Kun alueen viranhaltijoilla on toimivalta kaikissa alueen kunnissa, suppeimmillaan yhteistoiminta voi käsittää vain esimerkiksi lomitusjärjestelyt. Laajimmillaan kaikki viranhaltijat ovat erikostuneita omille osaamisalueilleen, kuten esimerkiksi elintarvikevalvontaan, kemikaalivalvontaan, tuoteturvallisuuteen jne.

Valvontamaksut

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä on säädetty osa valvontatoimenpiteistä maksulliseksi (esim. hakemusten ja ilmoitusten käsittely, talousveden valvonta, lihavalmistelaitosten valvonta jne.). Jos kunnan A viranhaltija tekee päätöksen kunnan B alueella sijaitsevasta toiminnasta yhteistoimintasopimuksen mukaisesti, voi tulla epäselvyyttä siitä seuraako toimenpiteestä saatu maksu viranhaltijaa vai jääkö maksu siihen kuntaan, jossa päätöksen alainen toiminta fyysisesti sijaitsee. Epäselvyyksien välttämiseksi tulee sopimuksessa määritellä perikö maksun toiminnan vai viranhaltijan kotikunta. Lähtökohtana on, että toiminnan sijaintikunta perii maksun.

Viranhaltijoiden toimipisteet

Viranhaltijoiden toimipisteiden ei tarvitse muuttua pelkän yhteistoimintasopimuksen myötä. Vaikka viranhaltijat tekisivät valvontatoimenpiteitä toisen kunnan alueella, pääasiallinen toimipiste olisi kuitenkin omassa kunnassa tai siellä, missä se oli ennen sopimustakin. Toimiessaan oman kuntansa ulkopuolella viranhaltijoilla tulee olla mahdollisuus käyttää ao. kuntien toimitiloja tehtäviensä suorittamiseen. Toimitilojen käytöstä tulee olla maininta sopimuksessa.

Sopimuksen tulkinta

Mahdolliset sopimuksen tulkintaan liittyvien ongelmatilanteiden käsittely tulee olla mainittu sopimuksessa. Käsittelymekanismi riippuu sopimuksen kestoajasta, mutta pääsääntöisesti sopimusriitatilanteet käsitellään hallintoriitana hallinto-oikeudessa.

Vahingonkorvaus

Yhteistoimintaa harjoittavien kuntien tulee sopia siitä, mikä kunta vastaa viranhaltijoiden mahdollisesti aiheuttamista vahingoista. Periaatteena on, että vahingosta vastaa se kunta, jonka alaisena (alueella) viranhaltija on vahingonkorvauksiin johtaneen toimenpiteensä tehnyt.

Sopimukseen sisältyvät tehtävät

Yhteistoimintasopimus voidaan tehdä joko koko ympäristöterveydenhuollon tai yhden tai useamman ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän lain mukaisten tehtävien osalta. Sopimukseen voidaan tarvittaessa liittää myös muita kunnan viranomaistehtäviä (esim. ympäristönsuojelu). Sopimukseen tulee aina yksiselitteisesti kirjata tehtävät (esimerkiksi lait), jotka kuuluvat sopimuksen soveltamisalaan. Tehtävä-/lakiluettelo voi olla joko sopimustekstinä tai sopimuksen liitteenä.

Sopimukseen ei tarvitse merkitä/luetella käytettävissä olevia viranhaltijoita. Jos kuitenkin alueen kunnissa on viranhaltijoita, jotka käyttävät osan työajastaan muuhun kuin sopimuksessa mainittuihin ympäristöterveydenhuollon tehtäviin (esim. kuluttajaneuvonta, ympäristönsuojelu), tulee sopimuksessa yksiselitteisesti sanoa, minkä osan työajastaan (%) tämän viranhaltijan tulee käyttää sopimuksen mukaisiin tehtäviin. Edellä mainittu maininta voisi sijoittua sopimuksessa kohtaan, jossa käsitellään kustannusten jakoa.

Viranhaltijoiden erikoistuminen

Yhteistoimintasopimuksen laatiminen ei välttämättä edellytä alueen viranhaltijoiden erikoistumista. Erikoistuminen on kuitenkin yhteistoiminnan oletettu suurin etu valvonnan laadun ja tehokkuuden näkökulmasta, joten on tarkoituksenmukaista, että koko alueella toimivallan omaavat viranhaltijat erikoistuvat jossain määrin omille erityyppisille alueilleen.

Viranhaltijoiden erikoistumisaloja ei tarvitse kirjata yhteistoimintasopimukseen. On todennäköistä, että sopimuksen tekovaiheessa viranhaltijoiden mahdollinen erikoistuminen valvonnan eri osa-alueille ei ole varmistunut, joten on tarkoituksenmukaista jättää erikoistumisesta päättäminen valvonnan käytännön toteuttajien eli alueen viranhaltijoiden tehtäväksi myöhemmässä vaiheessa. Viranhaltijoiden erikoistuminen on todennäköisesti myös hyvin vaihteleva käsite yhteistyöalueella. Valvonnassa voi tulla nopeitakin tarpeita erikoistumisalueiden muuttamiseksi viranhaltijoiden välillä. Jos erikoistuminen on kirjattu sopimukseen erikoistumisalueiden muuttaminen viranhaltijoiden välillä on hidasta, koska sopimusta pitää muuttaa.

Yhteistoiminnan valvonta

Kuntayhtymässä ja kuntien yhteisen toimielimen alueella viranhaltijoiden toimintaa valvoo yhtymähallitus tai yhteinen toimielin. Kunnan kannalta kaikissa

yhteistyömuodoissa on tärkeää, että kunnat saavat sen palvelun mistä maksavat. Yhteistoimintasopimukseen perustuvassa yhteistoiminnassa ei muodosteta uusia organisaatioita vaan alueen viranhaltijat sopivat keskenään miten valvonta olisi järkevintä hoitaa. Yhteistoiminnassa mukana olevien kuntien kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että kunnat saisivat tietoa siitä, miten kunkin kunnan osalta valvonta on sujunut esim. kuluvan vuoden aikana ja miten kustannukset jaetaan.

Lähtökohta olisi, että kunkin kunnan ympäristöterveydenhuollon yksiköt tiedottavat valvontaan ja yhteistoimintaan liittyvistä asioista oman kuntansa johdolle ja luottamushenkilöille.

Yhteistoimintaan mahdollisesti liittyvän kustannusten jaon valmistelua (valvontaa) varten voitaisiin perustaa alueellinen kuntien jäsenistä koostuva epävirallinen elin (yhteistyöryhmä), joka mainittaisiin myös sopimuksessa. Yhteistyöryhmän voisivat muodostaa sopijakuntien terveystalouden johtajat ja esimerkiksi yksi henkilö kunkin sopijakunnan ao. toimielimestä. Yhteistyöryhmässä valmisteltaisiin kustannustenjakoa koskeva esitys sopijakuntien toimielimille päätettäväksi. Yhteistyöryhmän kokouksissa luottamushenkilöille voitaisiin jakaa myös muuta informaatiota valvonnasta ja yhteistoiminnasta.

Kustannusten jakoon liittyvä vuosittainen päätösesitys voitaisiin valmistella myös alueen työkokouksessa. Tällöin työkokoukseen olisi kuitenkin hyvä kutsua kunkin kunnan talousasioista vastaava viranhaltija tai ao. lautakunnan jäsen.

Kustannusten jako

Kustannusten jakautuminen tulee aina määritellä sopimuksessa yksiselitteisesti. Kustannusten jakautuminen voidaan arvioida lähinnä seuraavien eri periaatteiden mukaisesti:

1. Kukin sopijakunta vastaa omien viranhaltijoiden aiheuttamista kustannuksista
2. Kuntien asukasluvun mukaan + eläinlääkintähuolto eläinlääkäreiden suoritteiden mukaisesti
3. Säännöllisesti valvottavien kohteiden määrän mukaan + eläinlääkintähuolto kuten 2. kohdassa
4. Kohteiden riskeihin perustuvan kokonaisarvion perusteella määriteltyjen säännöllisten tarkastusten mukaan + eläinlääkintähuolto kuten 2. kohdassa

Kohdissa 2–4 voidaan tarvittaessa eläinlääkintähuollon kustannukset jakaa eläinlääkäreiden suoritteiden mukaisesti, vaikka muun ympäristöterveydenhuollon kustannukset jakautuisivat kohdissa mainittujen periaatteiden mukaisesti.

Huomioita kustannusten jaosta erilaisissa tilanteissa:

- jos yhteistoiminta-alueen kunnissa viranhaltijoiden määrä suhteessa kuntien asukaslukuun on samansuuruinen, kustannustenjako kohdan 1 mukaan on käyttökelpoinen vaihtoehto.
- Jos alueella on entuudestaan esimerkiksi yksi kunta, jolla ei ole omaa viranhaltijaa, kohdan 1 mukaista kustannustenjakoa voidaan käyttää, mutta tällöin tämän yhden kunnan tulee maksaa kaikille muille kunnille terveystalvonnän palveluista joko asukasluvun tai terveystalvonnän panostuksen mukaisessa suhteessa.
- kohtien 2–4 kustannustenjakotavat ovat käyttökelpoisia aina. Näissäkin tapauksissa voisi olla tarkoituksenmukaista, että kukin kunta maksaa omien viranhaltijoiden aiheuttamat kustannukset ensin itse ja tarkasteluvuotta seuraavan vuoden alussa kustannukset tasataan kohtien 2–4 periaatteiden mukaisesti. Sopimuksessa voidaan määritellä, että kustannusten jaosta sovitaan tarkasteluvuoden tilinpäätöksen ja esim. kuntien asukasluvun perusteella. Asia voidaan järjestää esimerkiksi niin, että yhteistyöryhmä valmistelee kunkin kunnan ao. lautakunnalle jakoperusteet ja lautakunnat tekevät oman kuntansa esittelijän esittelystä lopulliset päätökset asiassa.

6.2 Sopimusmalli

Liitteessä 2 on esitetty yhteistoimintasopimusmalli kahteen erilaiseen kustannustenjakovaihtoehtoon perustuen:

Kustannustenjakovaihtoehto A	Perustilanne (sopijakunnat vastaavat omista ympäristöterveydenhuollon kustannuksistaan)
Kustannustenjakovaihtoehto B	Terveystalvonnän kustannukset jaetaan asukasluvun ja eläinlääkintähuollon eläinlääkäreiden suoritteiden mukaan.

Sopimusmallin alussa on lyhyesti kuvattu alueen talvonnän tilanne ennen yhteistoimintasopimuksen laatimista.

7 NÄKÖKOHTIA YHTEISTOIMINNAN TOTEUTTAMISESTA

7.1 Yhteistoiminnan perusedellytykset

Ympäristöterveydenhuollon toiminnan laadun parantamiseksi kuntien välinen sopimukseen perustuva yhteistoiminta voi olla yksi vaihtoehto. Toimiva yhteistoiminta edellyttää kuitenkin yhteistoiminta-alueelta sekä alueen viranhaltijoilta ja kunnilta yhteistoiminnan kannalta merkittäviä perusominaisuuksia, jotka tulee ottaa huomioon jo yhteistoiminnan suunnitteluvaiheessa.

Jos yhteistoimintaan sisällytetään viranhaltijoiden erikoistumista, yhteistoiminta-alue ei voi olla maantieteellisesti kovin suuri. Pitkät tarkastusmatkat heikentävät erikoistumisesta saatavaa hyötyä ja lisäävät kustannuksia. Mitä pienempiä kunnat maantieteellisesti ovat ja mitä lähempänä kuntakeskukset sijaitsevat toisiaan, sitä useamman kunnan muodostama yhteistoiminta-alue voi olla.

Tärkein lähtökohta toimivalle ja valvonnan laatua parantavalle yhteistoiminnalle on kuitenkin yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon kaikkien viranhaltijoiden halu tehdä yhteistyötä. Viranhaltijoiden tulee olla motivoituneita ja valmiita muuttamaan valvontakulttuuriaan varsinkin, jos yhteistoimintaan sisällytetään viranhaltijoiden erikoistumista. Yksi vastahankainen viranhaltija voi viedä pohjan koko yhteistoiminnan hyödyistä. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että toimiva yhteistoiminta lähtee liikkeelle viranhaltijoista.

Myös yhteistoiminta-alueen kuntien tuki on ehdoton edellytys yhteistoiminnan onnistumiselle. Jotta kunnat voivat tehdä sopimuksen ympäristöterveydenhuollon tai osan sen tehtävien yhdessä hoitamisesta, niiden tulee luottaa koko alueen viranhaltijoihin. Kuntien johto- ja luottamushenkilöiden luottamuksen saavuttaminen onkin yhteistoimintaa haluavien alueen viranhaltijoiden suurin haaste.

7.2 Yhteistoiminnan suunnittelu

Vaikka yhteistoiminnasta on alueella keskusteltu paljon, lopullinen aloite tiiviistä kuntien sopimukseen perustuvasta yhteistoiminnasta tulee kuitenkin yleensä jostakin yksittäisestä kunnasta. Kun aloite tulee yhdestä kunnasta, aloitteen tehneen kunnan tulee huolehtia siitä, että muut alueen kunnat eivät koe aloitetta sellaiseksi, että sillä pyritään heidän voimavarojensa hyväksikäyttöön. Yhtenä keinona erilaisten epäluulojen ehkäisemiseksi on asettaa kaikki alueen ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintaan liittyvät asiat ”pöydälle” yhteisesti arvioitavaksi. Arvioinnissa tulee alusta lähtien olla mukana ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden lisäksi kuntien johdon ja luottamushenkilöiden edustus. Arviointi tulee tehdä koko alueen ympäristöterveydenhuollon laadun ja tehokkuuden näkökulmasta. Arvioitavia asioita voivat olla muun muassa yhteistoiminnan muoto, kustannusten jako, käytännön ongelmat, edut, haitat, viranhaltijoiden koulutus, asiantuntemus ja kiinnostus eri osa-alueille, valvontakohteiden määrä ja laatu, viranhaltijoiden erikoistumisen tarve ja laajuus sekä muu yhteistoiminta.

Kustannusten jako

Suunnittelun alkuvaiheessa on yhteistoiminnan muodon lisäksi hyvä arvioida myös kustannusten jakoon liittyviä kysymyksiä. Yhteistoiminnan muoto ja kustannusten jakoperusteet ovat kysymyksiä, joista päättävät viime kädessä alueen kuntien valtuustot, joten näistä asioista pitää olla ainakin kuntien periaatteellinen yhteisymmärrys ennen neuvotteluiden jatkamista. Kustannusten jakoperusteet tulisi määritellä siten, että kustannukset vastaisivat mahdollisimman hyvin kuntien todellista valvontatarvetta. Edellinen huomioon ottaen jakoperusteiden tulisi olla mahdollisimman yksinkertaiset. Kustannusten jakoperusteena voivat olla mm. asukasluku, valvottavien kohteiden määrä ja laatu sekä valvontakohteiden tarkastusten määrä perustuen kohteiden kokonaisarviointiin.

Valvontakohteiden määrä ja laatu

Läheisesti kustannusten jakoon, mutta myös viranhaltijoiden erikoistumiseen (josta myöhemmin) liittyy kysymys valvontakohteiden määrästä ja laadusta. Valvontakohteiden lukumäärä ja varsinkin niiden tarvitsema valvonnan määrä ei ole aina suhteessa kuntien asukaslukujen määrään. Tästä johtuen myöskään kustannusten jako asukaslukuun perustuen ei aina ole kaikkien kuntien kannalta tasapuolisin vaihtoehto. Valvontakohteiden määrällä ja varsinkin niiden sijoittumisella alueelle on merkitystä myös arvioitaessa viranhaltijoiden erikoistumisen tarvetta ja mahdollisuuksia. Jos määrätynlaiset kohteet sijaitsevat keskitetysti, se antaa erikoistumiselle enemmän mahdollisuuksia.

Viranhaltijoiden erikoistumisen tarve, mahdollisuudet ja laajuus

Kaikki kuntien väliset yhteistoimintasopimusmuodot mahdollistavat viranhaltijoiden toimimisen (tarkastukset, päätökset jne.) kaikkien sopimuskuntien alueella. Alueen valvonnan tarpeesta riippuen viranhaltijat voivat sopia myös erikoistumisesta asiakokonaisuuksittain esimerkiksi siten, että yksi viranhaltija voisi suorittaa kemikaalivalvonnan, kaksi viranhaltijaa elintarvikevalvonnan toimenpiteet jne. kaikkien sopijakuntien alueella. Viranhaltijoiden erikoistuminen ei ole yhteistoiminnan ehdoton edellytys, mutta ympäristöterveydenhuollon laajasta tehtäväkentästä johtuen se voisi parantaa valvonnan laatua. Seuraavassa näkökulmia viranhaltijoiden erikoistumiseen liittyvistä eduista ja haitoista:

Etuja

- Viranhaltijoiden ammattitaito omalla erikoistumisalueella lisääntyy, minkä seurauksena tehtävien suorittamisnopeus kasvaa ja valvonnan laatu paranee
- Viranhaltijoiden työmotivaatio paranee, kun he voivat keskittyä nykyistä pienempään määrään asiakokonaisuuksia

Haittoja

- Erikoistumisen laajuudesta riippuen tarkastuksiin liittyvät matkat saattavat pidentyä
- Ympäristöterveydenhuollon läheisyysperiaate kärsii
- Asiantuntemus erikoistumisalueen ulkopuolisiin alueisiin laskee

Erikoistumisen mahdollisuuksia ja laajuutta mietittäessä tulee ottaa huomioon yhteistoiminta-alueen viranhaltijoiden määrä sekä heidän koulutuksensa, asiantuntemuksensa ja kiinnostuksensa määrättyjen tehtävien suorittamiseen. Lisäksi tulee ottaa huomioon valvontakohteiden määrä, laatu ja sijainti. Erityisesti erikoistumisen aiheuttaman kustannusten muutosten arvioinnissa valvontakohteiden sijainti suhteessa kohdetta tarkastavan viranhaltijan toimipisteeseen on tärkeää. Edellisen perusteella viranhaltijat voivat arvioida, missä määrin heidän alueellansa erikoistuminen on tarpeellista ja kannattavaa.

Yhteistoiminnan käytännön ongelmia, etuja ja haittoja

Kuntien välinen tiivis, sopimukseen perustuva yhteistoiminta ja varsinkin yhteistoiminta-alueen viranhaltijoiden mahdollinen erikoistuminen edellyttävät valvontakulttuurin muutosta. Suunnitteluvaiheessa tulee arvioida tarkasti yhteistoiminnan mahdolliset edut ja haitat ja vasta tämän arvion pohjalta tehdä lopulliset päätökset yhteistoiminnan aloittamisesta. Suunnitteluvaiheessa tulee esille myös monenlaisia käytännön ongelmia, jotka pitää selvittää ennen yhteistoiminnan aloittamista. Tällaisia yhteistoiminnan etuja, haittoja ja käytännön ongelmia voivat olla muun muassa:

Etuja

- Yhteistoiminta-alueella valvontatoimenpiteet ja lain tulkinnat yhtenäistyvät
- Spesifisen koulutuksen hankkimisen ja antamisen mahdollisuudet paranevat
- Viranhaltijat eivät ole enää yksin vaikeiden laintulkintojen kanssa, vaan he ovat osa kokonaisuutta
- Viranhaltijoiden lomitusjärjestelyt helpottuvat yhteistoiminta-alueella
- Ruokamyrkytystyöryhmän toiminta sekä ympäristöterveys- ja erityistilanteisiin varautumisohjelmien laatiminen helpottuu
- Yhteiset hankinnat nykyistä paremmin mahdollisia

Haittoja

- Yhteistoiminnan organisointi ja mahdollisiin uusiin valvontakohteisiin tutustuminen voi toiminnan alkuvaiheessa pidentää tarkastusaikoja sekä lisätä matkakustannuksia.
- Joissakin tapauksissa saattavat valvontaan liittyvät järjestelyt hidastaa asiakaspalvelua

Käytännön ongelmia

- Tehtävien jako alueen viranhaltijoiden kesken
- Valvonnan koordinaattorin valinta
- Kustannusten jako
- Monialaviranhaltijat
- Yhteishenki
- Viranhaltijoiden palkkaus

Muu yhteistoiminta

Suunnitteluvaiheessa tulee viranhaltijoiden erikoistumisen lisäksi arvioida, mitä muita yhteistoiminnan mahdollisuuksia yhteistoiminta-alueella olisi ja mitä valvontaan liittyviä etuja näistä voisi olla. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon ainakin yhteiset valvontaprojektit, koulutus, yhteiset hankinnat ja tiedotus.

7.3 Yhteistoiminnan käytännön toteutus

Kun yhteistoimintasopimus (vrt. luku 6) kuntien kesken on allekirjoitettu, yhteistoiminnan käytännön toteuttaminen voi alkaa. Vaikka suunnitteluvaiheessa viranhaltijat ovat alustavasti sopineet esimerkiksi työnjaosta ja erikoistumisesta, vasta sopimuksen vahvistamisen jälkeen voidaan lopulliset päätökset näistä asioista tehdä.

Koska asioita hoidetaan sopimuksen teon jälkeen yhteisesti, tulee viranhaltijoiden luoda hyvät järjestelmät keskinäiselle vuoropuhelulle. Hyvä foorumi toimintojen yhtenäistämisen ym. tehtävien koordinoinnin sopimiselle ovat säännöllisesti ja riittävän usein järjestettävät yhteistyöalueen työkokoukset, joissa olisivat edustettuina kaikkien sopijakuntien viranhaltijat. Myös nykyaikainen tietotekniikka antaa hyvät edellytykset yhteistoiminnan monipuoliselle toteuttamiselle.

Tärkein tehtävä yhteistoiminta-alueen viranhaltijoilla on toteuttaa lainsäädännön edellyttämät tehtävät mahdollisimman laadukkaasti. Jotta kuntien luottamus yhteistoimintaan säilyttäisi, tulee alueen viranhaltijoiden tiedottaa riittävästi ympäristöterveydenhuollon toiminnasta kuntien johdolle ja luottamushenkilöille. Lähtökohtana olisi, että jokaisen sopijakunnan ympäristöterveydenhuollon yksikkö tiedottaa itse oman kuntansa johdolle ja luottamushenkilöille toimintaan ja yhteistoimintaan liittyvistä asioista. Tiedotus voisi tapahtua myös lähinnä kustannusten jaon valmistelua varten perustetussa yhteistoimintaelimessä (vrt. luku 6). Kunnan johtoa kiinnostaa yleensä erityisesti se, millä tavalla kunnan panos suhteessa valvontaan on toteutunut. Tätä tarkoitusta varten tulisi alueen viranhaltijoiden kehittää järjestelmä, jolla he mahdollisimman selkeästi voisivat arvioida valvonnan kattavuutta ja laatua.

8 KOULUTUS

Kuntakoulutus järjestää yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kanssa kuntien väliseen ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintaan liittyvää koulutusta. Koulutus tulee sisältämään muun muassa seuraavia osa-alueita:

- ympäristöterveydenhuollon toimeenpanon kehittämisen uudet mahdollisuudet
- uusi lainsäädäntö
- yhteistoimintamuodot ja yhteistoiminnan käytännön toteutus
- sopimusmallit.

Koulutustilaisuuksia järjestetään samanmuotoisina neljällä paikkakunnalla (Lahti, Turku, Kuopio ja Oulu) lokakuussa 2001. Koulutuksen kohderyhmiä ovat kuntien luottamushenkilöt, virkamiesjohto ja terveydensuojeluviranhaltijat sekä lääninhallitusten viranhaltijat.

Hankkeeseen sisältyneet kehittämistoimenpiteet tulevat olemaan lisäksi osa vuosien 2001 ja 2002 aikana kuntien ympäristöterveydenhuollon henkilökunnalle järjestettävää yleistä koulutusta.

N:o 690/ 2001

Annettu Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Laki

kansanterveyslain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain (66/1972) 6 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 746/1992, sekä

muutetaan 5 §:n 4 momentti ja 6 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1131/1997, seuraavasti:

5 §

Jos tämän lain mukainen toiminta on annettu kuntayhtymän tehtäväksi, sen hoidettavaksi on annettava myös kansanterveystyötä koskevien muiden lakien mukaiset tehtävät. Tästä poiketen jäsenkunta voi päätöksensä mukaisesti hoitaa ympäristöterveydenhuollon tehtävät muullakin tavalla itse tai yhteistyössä muiden kuntien tai kuntayhtymien kanssa.

6 §

Jos kansanterveystyöstä huolehtii kuntayhtymä, sen on asetettava 1 momentissa tarkoitettu toimielin yhteisesti jäsenkuntia varten.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2001.

Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

Laki

terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun terveydensuojelulain (763/1994) 41 §:n 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 777/1996,

muutetaan 41 §:n otsikko, johdantokappale, 6 ja 7 kohta sekä 49 ja 50 §, sellaisina kuin niistä ovat 41 §:n otsikko, johdantokappale, 6 ja 7 kohta mainitussa laissa 777/1996 ja 50 § osaksi viimeksi mainitussa laissa, sekä

lisätään 7 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 777/1996, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, ja siitä lakiin mainitulla lailla 777/1996 kumotun 40 §:n tilalle uusi 40 § seuraavasti:

7 §

Kunnan terveydensuojeluviranomainen

Kunta voi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa, että kunnalle tai sen viranomaiselle tässä laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, annetaan virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tehdä toisen kuntayhtymän kanssa edellä tarkoitettu sopimuksen, jos siihen on kuntayhtymän jäsenkuntien suostumus.

40 §

Elintarvikehygieeninen osaaminen

Toiminnanharjoittajan on vastattava siitä, että elintarvikehuoneistossa työskentelevällä on tehtäviensä suorittamisen kannalta riittävä elintarvikehygieeninen osaaminen ja että häntä tarvittaessa koulutetaan ja neuvotaan elintarvikehygieniassa.

Toiminnanharjoittajan on kustannuksellaan huolehdittava siitä, että elintarvikehuoneistossa työskentelevät suorittavat hyväksyttävästi elintarvikehygieenistä osaamista mittaavaan testin (*osaamistesti*), siten kuin siitä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella tarkemmin säädetään.

Osaamistestin järjestäjällä on oikeus periä testistä maksu, joka vastaa enintään testin järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia.

Osaamistestejä voivat järjestää Elintarvikeviraston luetteloimat osaamistestaajat. Testaajaan sovelletaan, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään virkamiehestä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarvittaessa:

- 1) elintarvikehygieenisestä osaamisesta, osaamistestistä ja testitodistuksista;
- 2) osaamistestaajien kelpoisuudesta sekä muista luetteloinnin edellytyksistä; ja
- 3) Elintarvikeviraston oikeudesta määrätä osaamistestissä käytettävistä muista kuin kotimaisista kielistä, testien perusteista ja laatimisesta, testin hyväksyttävästä suorittamisesta, testitodistuksen sisällöstä sekä tutkinnoista ja niihin rinnastettavasta koulutuksesta, joiden sisällön katsotaan vastaavan osaamistestin suorittamista.

41 §

Tarkemmat säännökset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarvittaessa tarkempia säännöksiä:

- 6) elintarvikkeiden kuljetusolosuhteista; sekä
- 7) toiminnanharjoittajan omavalvonnasta.

Asiantuntijat ja tutkimuslaboratoriot

Tämän lain mukaista viranomaisvalvontaa varten tutkimuksia ja selvityksiä tekevällä ulkopuolisella asiantuntijalla tulee olla tutkimuksien ja selvityksien edellyttämä asiantuntemus ja pätevyys. Ulkopuolisen asiantuntijan on osoitettava kunnan terveydensuojeluviranomaiselle käytettävien tutkimusmenetelmien luotettavuus. Edellä tarkoitettuun ulkopuoliseen asiantuntijaan sovelletaan hallintomenettelylain virkamiehen esteellisyyttä koskevia säännöksiä.

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten edellyttämiä viranomaisille tarkoitettuja tutkimuksia tekevällä laboratoriolla tulee olla tutkimuksen suorittamiseen tarvittava asiantuntemus ja muut valmiudet. Laboratoriolla tulee olla asianmukainen laadunvarmistusjärjestelmä, ja laboratorion on pystyttävä osoittamaan tekiensä määritelmien luotettavuus.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan tarvittaessa tarkemmin säätää tämän lain mukaista viranomaisvalvontaa varten tutkimuksia ja selvityksiä tekevien ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyydestä sekä terveydensuojeluun kuuluvia tutkimuksia tekevistä laboratorioista.

Maksut

Tämän lain mukaisten valtion suoritteiden maksullisuuden osalta noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Kunnan tulee määritellä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Kunnan teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuoli-

sella asiantuntijalla tai laboratoriossa kustannukset peritään asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina.

Kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta tämän lain mukaisista kunnan käsittelemistä ilmoituksista kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu.

Toiminnanharjoittajalta maksu on lisäksi perittävä näytteenotosta ja tutkimuksista, jotka liittyvät:

1) 13 §:n ja 14 §:n 2 momentin nojalla tehtyjen ilmoitusten perusteella annettujen määräysten valvontaan;

2) 18 §:n nojalla tehdyn ilmoituksen perusteella annettujen määräysten valvontaan sekä 20 §:ssä edellytettyyn talousveden laadun valvontaan ja tarkkailuun; sekä

3) 29 §:ssä edellytettyyn uimaveden säännölliseen valvontaan.

Kunnalla on lisäksi oikeus periä hyväksymänsä taksan mukainen maksu:

1) kiinteistön omistajalta asunnossa tai muussa oleskelutilassa suoritetusta mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, joka liittyy 26 §:n mukaisten terveyshaittojen selvittämiseen; sekä

2) kaivon omistajalta talousvesitutkimuksista silloin, kun kysymys ei ole 16 §:n 4 momentissa tarkoitettua talousvettä toimittavasta laitoksesta.

Maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoin annetuslaissa (367/1961) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2001.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

N:o 692/ 2001

Annettu Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Laki

elintarvikelain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun elintarvikelain (361/1995) 11 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

11 §

Paikallishallinto

Kunta voi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa, että kunnalle tai sen viranomaiselle tässä laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, annetaan

virravastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tehdä toisen kuntayhtymän kanssa edellä tarkoitettun sopimuksen, jos siihen on kuntayhtymän jäsenkuntien suostumus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2001.

Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

N:o 693/ 2001

Annettu Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Laki

toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13 päivänä elokuuta 1976 annetun lain (693/1976) 14 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 487/1999, seuraavasti:

14 §

Kunta valvoo alueellaan tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Kunnan alueella tämän lain mukaisista tehtävistä huolehtii kunnan määräämä toimielin. Kunnanvaltuusto voi päättää, että toimielin voi siirtää toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Kunta voi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa, että kunnalle tai sen viranomaiselle tässä laissa säädetty tehtävä annetaan virkavastuulla toisen kunnan tai kunta-

yhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tehdä toisen kuntayhtymän kanssa edellä tarkoitetun sopimuksen, jos siihen on kuntayhtymän jäsenkuntien suostumus. Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/1992), jollei lailla toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2001.

Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

N:o 694/ 2001

Annettu Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Laki

eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta 20 päivänä joulukuuta 1996 annettuun lakiin (1195/1996) uusi 12 a § seuraavasti:

2 luku

Viranomaiset

12 a §

Kunta voi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa, että kunnalle tai sen viranomaiselle tässä laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, annetaan

virkevastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tehdä toisen kuntayhtymän kanssa edellä tarkoitettun sopimuksen, jos siihen on kuntayhtymän jäsenkuntien suostumus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2001.

Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

Annettu Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Laki

tuoteturvallisuuslain 7 ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä joulukuuta 1986 annetun tuoteturvallisuuslain (914/1986) 7 ja 19 §, sellaisina kuin ne ovat 7 § osaksi laissa 539/1993 ja 19 § viimeksi mainitussa laissa, seuraavasti:

7 §

Läänissä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisen valvonta ja valvonnan ohjaus kuuluu lääninhallitukselle.

Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista. Kunnassa nämä tehtävät hoitaa kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin (*kunnan valvontaviranomainen*). Valtuusto voi antaa lautakunnalle tai toimielimelle oikeuden siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle.

Kunta voi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa, että kunnalle tai sen viranomaiselle tässä laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, annetaan virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tehdä toisen kuntayhtymän kanssa edellä tarkoitetun sopimuksen, jos siihen on kuntayhtymän jäsenkuntien suostumus.

Tässä laissa tarkoitettujen omaisuusvaarojen osalta kunnan valvontaviranomaisen on kuitenkin ainoastaan ilmoitettava muun virkatoimen yhteydessä havaitsemistaan omaisuudelle vaarallisista kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista kuluttajavirastolle tai lääninhallituksille tapauksissa, joissa ei ole olemassa tämän lain

nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai kieltoja.

19 §

Edellä 12 a §:n nojalla annettuun päätökseen väliaikaisesta kiellosta sekä 15 §:n nojalla annettuun uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Kunnan viranhaltijan tämän lain nojalla antamaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta. Päätökseen tyytymättömällä on oikeus saattaa päätös 7 §:ssä tarkoitetun lautakunnan tai muun toimielimen käsiteltäväksi. Vaatimus päätöksen oikaisemisesta on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun asianomainen on saanut päätöksestä tiedon. Päätökseen on liitettävä ohjeet oikaisuvaatimuksen saattamisesta toimielimen käsiteltäväksi. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä viipymättä.

Edellä 7 §:ssä tarkoitetun kunnan lautakunnan tai muun toimielimen tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädettyssä järjestyksessä valittamalla hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2001.

Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

N:o 696/ 2001

Annettu Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Laki

kemikaalilain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä elokuuta 1989 annetun kemikaalilain (744/1989) 7 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 57/1999, seuraavasti:

7 §

Paikalliset valvontaviranomaiset

Kunnassa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvoo kunnanhallitus, jollei tehtävää ole johtosäännössä määrätty jollekin lautakunnalle (kunnan kemikaalivalvontaviranomainen). Tehtävä voidaan antaa myös kuntayhtymän hoidettavaksi.

Valtuusto voi antaa kunnan kemikaalivalvontaviranomaiselle oikeuden siirtää 32 §:n mukaisissa asioissa toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle.

Kunta voi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa, että kunnalle tai sen viranomaiselle tässä laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, annetaan virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tehdä toisen kuntayhtymän kanssa edellä tarkoitettun sopimuksen, jos siihen on kuntayhtymän jäsenkuntien suostumus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2001.

Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON YHTEISTOIMINTASOPIMUS

Seuraavassa esitetään näkökohtia kuntien välisestä yhteistoimintasopimuksesta silloin, kun ympäristöterveydenhuoltoon ei perusteta uutta alueellista organisaatiota. Tässä liitteessä on esitetty yksityiskohtainen yhteistoimintasopimusmalli, joka täyttää kuntalain, kansanterveyslain ja ympäristöterveydenhuollon erityislakien vaatimukset. Kustannustenjaon osalta mallisopimus on jaettu vaihtoehtoon A ja B.

LÄHTÖKOHTA ENNEN SOPIMUSTA

Tässä mallissa yhteistoimintasopimus tehdään viiden (5) kunnan kesken. Seuraavassa on kuvitellut lähtötiedot sopijakunnista ja niiden olemassa olevista viranhaltijoista:

Kustannustenjakovaihtoehto A

	Asukasluku	Terveystarkastajien määrä	Eläinlääkäreiden määrä	Ympäristöterveydenhuollon asioita hoitava elin
KUNTA 1	8 500	1	1	Ympäristö ltk
KUNTA 2	8 000	1	1	Valvonta ltk
KUNTA 3	9 200	1	1	Perusturva ltk
KUNTA 4	8 000	1	1	Ympäristö ltk
KUNTA 5	16 000	2	2	Sosiaali- ja terveys ltk
YHTEENSÄ	49 700	6	6	

Terveystarkastajat saavat käyttää koko työaikansa ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamiseen. Kunnan 3 terveystarkastajalla on soveltuva korkeakoulututkinto.

Eläinlääkärit toimivat kunnissa (1-4) terveystarkastajien johtajina ja suorittavat eläinlääkintähuoltolain, hygienialain, eläinsuojelulain ja eläintautilain mukaisia tehtäviä. Eläinlääkärit käyttävät kuntien päätösten mukaan valvonnan johtoon ja hygienialain mukaisiin tehtäviin 10 % työajasta.

Kunnassa viisi (5) toinen kahdesta eläinlääkäristä toimii terveystarkastajien johtajana sekä tekee hygienialain mukaista valvontaa ja eläinsuojeluvälvontaa 50 % työajastaan. Toinen eläinlääkäri tekee kokopäivätoimisesti praktiikkaa.

Kustannustenjakovaihtoehto B

	Asukasluku	Terveys- tarkastajien määrä	Eläinlääkä- reiden määrä	Ympäristö- terveyden- huollon asioita hoitava elin
KUNTA 1	4 500	1	1	Ympäristö ltk
KUNTA 2	3 000	-	1	Valvonta ltk
KUNTA 3	9 200	1	1	Perusturva ltk
KUNTA 4	8 000	1	1	Ympäristö ltk
KUNTA 5	16 000	2	2	Sosiaali- ja terveys ltk
YHTEENSÄ	40 700	5	6	

Ennen uuden yhteistoimintasopimuksen solmimista kunnan 1 ja kunnan 2 välillä on ostopalvelusopimus, jolla kunta 2 ostaa eläinlääkintähuolto- ja hygienialain mukaisia tehtäviä lukuun ottamatta ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoidon kunnalta 1. Terveystarkastajan kokopäiväinen virka on siis kunnassa 1, mutta hän käyttää 35 % työajastaan kunnan 2 asioiden hoitoon ostopalvelusopimuksen mukaisesti. Uuden yhteistoimintasopimuksen laatimisen yhteydessä vanha ostopalvelusopimus voidaan joko purkaa tai sitä voidaan jatkaa.

Muilta osin viranhaltijoita koskevat lähtötiedot ovat yhdenmukaiset kustannustenjakovaihtoehdon A kanssa.

TAVOITE

Sopimuksella pyritään siihen, että kaikilla alueen viranhaltijoilla olisi toimivalta koko alueella mm. toiminnan tehostamiseksi ja erikoistumisen helpottamiseksi. Mallissa ei määritellä viranhaltijoiden erikoistumisalueita. Alueen viranhaltijat sopivat mahdollisesta erikoistumisestaan sopimuksen laatimisen jälkeen.

Toimivalta-alueen laajeneminen edellyttää, että sopijakunnissa toimivallan siirrot sekä johtosääntö- että lautakunnan päätösten tasolla on oikein ja mahdollisimman samalla tavoin hoidettu

SOPIMUSMALLI

SOPIMUS YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON YHTEISTOIMINNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

1. SOPIJAOSAPUOLET (KUNNAT)

Kunta 1
Kunta 2
Kunta 3
Kunta 4
Kunta 5

2. SOPIMUKSEN SISÄLTÖ

Tällä sopimuksilla edellä mainitut sopijaosapuolet sopivat ympäristöterveydenhuollon tehtävien yhteisestä järjestämisestä ja sopijaosapuolille aiheutuvien kustannusten jaosta.

Tämä sopimus sisältää ympäristöterveydenhuoltoa koskevien lakien (elintarvike-, terveydensuojelu-, hygienia-, tuoteturvallisuus, tupakka-, kemikaali- ja eläinlääkintähuoltolaki) mukaiset kunnalle kuuluvat tehtävät, jotka on tarkemmin määritelty liitteessä a.

Terveysvalvonnalla tarkoitetaan tässä sopimuksessa edellä mainittujen lakien, lukuunottamatta eläinlääkintähuoltolakia, mukaisia valvontatehtäviä.

Sopijaosapuolten muodostamaa aluetta kutsutaan tässä sopimuksessa yhteistoiminta-alueeksi.

3. SOPIMUKSEN VAIKUTUS YHTEISTOIMINTA-ALUEEN VIRANHALTIJOIDEN TOIMIVALTAAN

Yhteistoimintaa koskevat järjestelyt toteutetaan ympäristöterveydenhuoltoa koskevan lainsäädännön mukaisesti siten, että kunnalle tai sen viranomaiselle laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle voidaan antaa virkavastuulla toisen kunnan viranhaltijan hoidettavaksi.

Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirto viranhaltijalle tulee kussakin sopijakunnassa perustua valtuuston antamaan valtuutukseen sekä ao. toimielimen erikseen tekemään päätökseen tehtävien siirrosta alaiselleen viranhaltijalle.

Yhteistoiminta-alueen kuntien ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoilla on tämän sopimuksen määrittelemällä tavalla oikeus suorittaa ympäristöterveydenhuoltoon liittyviä tehtäviä yhteistoiminta-alueen kuntien sisällä.

Viranhaltijan toimiessa tämän sopimuksen mukaisesti isäntäkuntansa ulkopuolella hän toimii tällöin asianomaisen kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaavan toimielimen alaisuudessa.

4. VALVONTAMAKSUT

Valvonnasta asiakkailta perittävät maksut määrätään sopijaosapuolten maksutaksissa, jotka kunkin osapuolen ympäristöterveydenhuollosta vastaava monijäseninen toimielin vahvistaa. Maksut perii se kunta, jonka alueella valvontatoimenpide suoritetaan.

5. VIRANHALTIJOIDEN TOIMIPISTEET

Viranhaltijoiden toimipisteet ja toimitilat ovat samat kuin vuoden XXXX alussa. Viranhaltijoilla on toimiessaan oman isäntäkuntansa ulkopuolella oikeus käyttää asianomaisen kunnan ympäristöterveydenhuollon toimitiloja tehtäviensä suorittamiseen.

6. VAHINGONKORVAUS

Viranhaltijan aiheuttamasta vahingosta vastaa se kunta, jonka alaisena viranhaltija on vahingonkorvauksiin johtaneen toimenpiteensä tehnyt vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n ja 4 luvun 1 ja 2 §:n mukaisesti.

7. KUSTANNUSTEN JAKO

Kustannustenjakovaihtoehto A

Yhteistoiminta-alueen kunnat vastaavat omien ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden ja omalla alueella suoritettujen valvonnan kustannuksista itse.

Ympäristöterveydenhuollon matkakustannuksista vastaa se kunta, johon virkamatka on suuntautunut. Jos virkamatka suuntautuu usean kunnan alueelle, matkakustannukset jaetaan kuntien kesken valvontatoimenpiteisiin käytetyn ajan suhteessa.

Kustannustenjakovaihtoehto B

Terveysvalvonnan osalta kustannukset jaetaan sopijaosapuolten välillä kuntien asukasluvun perusteella. Kuluvan kalenterivuoden aikana kunnat vastaavat oman alueen terveysvalvonnan ja omien viranhaltijoiden aiheuttamista kustannuksista. Yhteistoiminta-alueen yhteistoimintaryhmä/työkokous valmistelee sopijakuntien ao. toimielimille päätösesityksen kustannusten jaosta sopijakuntien asukasluvun suhteessa kyseistä kalenterivuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Kuntien välisten tasausmaksujen suuruuden tulee perustua sopijakuntien kyseisen kalenterivuoden tilinpäätöksiin sekä asukaslukuun.

Kustannuksiin ei sisällytetä terveysvalvonnan matkakustannuksia, sillä matkakustannuksista vastaa se kunta, johon virkamatka on suuntautunut. Jos virkamatka suuntautuu usean kunnan alueelle, matkakustannukset jaetaan kuntien kesken valvontatoimenpiteisiin käytetyn ajan suhteessa.

Eläinlääkintähuollossa palvelujen tuottamiskustannukset jaetaan sopijaosapuolten kesken perustuen eri kunnissa oleviin hyötyeläinten määriin sekä kunnissa tehtyihin sairausmatkoihin ja pieneläinkäynteihin niin kuin liitteessä b tarkemmin määritellään. Kustannusten jakoon ei sisällytetä eläinlääkintähuollon toimitiloista aiheutuva kustannuksia, vaan niistä vastaa jokainen sopijaosapuoli itse.

8. SOPIMUKSEN TULKINTA

Mahdolliset sopimukseen liittyvät erimielisyydet käsitellään hallintoriitana hallinto-oikeudessa (julkisoikeudellinen sopimus).

9. SOPIMUKSEN VOIMASSAOLO

Tämä sopimus tulee voimaan XX.XX.2001

Sopimus on voimassa kalenterivuoden kerrallaan ellei sitä ole irtisanottu kuutta (6) kuukautta ennen kalenterivuoden päättymistä. Sopimusta voidaan tarkistaa kalenterivuosittain. Muutokset tulee tehdä kirjallisena osapuolten allekirjoituksilla varustettuna.

Tämä sopimus sitoo kaikkia sopijaosapuolia sen jälkeen, kun kaikkien kuntien valtuustot ovat sen päätöksellään hyväksyneet.

Kuntien allekirjoitukset

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON YHTEISTOIMINTASOPIMUKSEEN SISÄLTÄVIÄ TEHTÄVIÄ

- kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitettu yksilön elinympäristöön kohdistuva kansanterveystyö
- terveydensuojelulaissa (763/1994) tarkoitettujen kunnan terveydensuojeluviranomaiselle kuuluvat tehtävät
- elintarvikelaissa (361/1995) tarkoitettujen kunnan valvontaviranomaiselle kuuluvat tehtävät
- eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetussa laissa 1195/1996 tarkoitettujen kunnan valvontaviranomaiselle kuuluvat tehtävät
- tuoteturvallisuuslaissa (914/1986) tarkoitettujen kunnan valvontaviranomaiselle kuuluvat tehtävät
- toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetussa laissa (693/1976) tarkoitettujen kunnan valvontaviranomaiselle kuuluvat tehtävät
- kemikaalilaissa (744/1989) tarkoitettujen kunnan kemikaalivalvontaviranomaiselle kuuluvat tehtävät
- eläinlääkintähuoltolaissa (685/1990) tarkoitettujen kunnallisen eläinlääkintähuollon tehtävät
- eläinsuojelulaissa (247/1996) tarkoitettujen kunnaneläinlääkärille ja terveydensuojeluvalvontaa hoitavalle viranhaltijalle kuuluvat tehtävät
- eläintautilaissa (55/1980) tarkoitettujen kunnaneläinlääkärille kuuluvat tehtävät

HUOMIO

Tehtävluettelo voi olla edellä esitettyä suppeampi tai laajempi. Sopimukseen on sisällytettävä ne tehtävät, jotka yhteistoiminnan kannalta katsotaan tarpeelliseksi.

Liite b

LASKENTAKAAVA ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON KUSTANNUSTEN JAKOA VARTEN (*)

Kustannusten jako perustuu kunnaneläinlääkäreiden suoritteisiin seuraavasti:

Suureläinsairasmatka	3 pistettä
Virkamatka (lähinnä eläinsuojelu)	3 pistettä
Pieneläinkäynti vastaanotolla	1 piste

Pisteitä kertyy kunnittain seuraavasti:

Hyötyeläinmatka sen mukaan, missä kunnassa tuotantotila sijaitsee

Virkamatka sen mukaan, missä kunnassa tarkastuskohde sijaitsee

Pieneläinten vastaanotolla ensisijaisesti sen mukaan, mistä kunnasta eläimen omistaja on kotoisin. Mikäli kyseessä on yhteistoiminta-alueen ulkopuolelta tullut eläin, piste kerääntyy sille kunnalle, missä vastaanotto sijaitsee.

(*) Lähde: Uuden Mikkelin ja Hirvensalmen kunnan välinen sopimus ympäristöpalveluiden myynnistä ja hinnoittelusta

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN SELVITYKSIÄ
SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIETS RAPPORTER
REPORTS OF THE MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH
ISSN 1236-2115

- 2001:1 Oikeudenmukaisuus ja ihmisarvo suomalaisessa terveydenhuollossa.
ISBN 952-00-0913-2
- 2 Ulla Reina-Knuutila. Ikä, työkyky ja tuottavuus.
ISBN 952-00-0923-X
- 3 Proceedings of the European Conference on Promotion of
Mental Health and Social Inclusion. Toim. Juha Lavikainen,
Eero Lahtinen, Ville Lehtinen
ISBN 952-00-0926-4
- 4 Matti Heikkilä, Tuukka Lahti. Työttömyysturvan karenssi.
Subjekttiivinen tulkinta ja siirtyminen toimeentulotuelle.
ISBN 952-00-0944-2
- 5 Werner Burkart, Henri Métivier, John Stather, Terttu Vartiainen.
International Evaluation of the Research Activities of Radiation
and Nuclear Safety Authority (STUK).
ISBN 952-00-0976-0
- 6 Pasi Ylipaavaniemi. Vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämisen
kokonaiskartoitus.
ISBN 952-00-1009-2
- 7 Eila Korpivuoma, Ilkka Pirttilä. Terveyskeskukset ja ikääntyvä
työvoima.
ISBN 952-00-1011-4
- 8 Päivi Rantanen, Mirja Mäkelä, Riitta Alaja, Kari Luotonen,
Kaija Seppä. Päihteet ja ajokortti. Rattijuoppojen hoitoonohjaus-
projektin loppuraportti.
ISBN 952-00-1016-5
- 9 Yhteenveto sosiaali- ja terveysministeriön ja lääninhallitusten
sairaanhoitopiirien psykiatrian valvontakäynneistä.
ISBN 952-00-1021-1
- 10 Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset. Loppuraportti.
ISBN 952-00-1024-6

Selvityksiä 2001:10
Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset
Loppuraportti.

ISSN 1236-2115
ISBN 952-00-1024-6

Jakelu: Sosiaali- ja terveysministeriö
Ehkäisevän sosiaali- ja terveystieteiden osasto
PL 33
00023 Valtioneuvosto
puh. (09) 160 4128